

Pediatric Hemşirelik Öğrencilerin Çocuk Sevme Düzeyleri ile Duygusal Emek Davranışları, Uygulama Performansları Arasındaki İlişki

Relationship Between Liking of Children and Emotional Labor Behaviors, Clinical Performances in Pediatric Nursing Students

Fadime ÜSTÜNER TOP¹

ÖZ

Araştırma, pediatri hemşirelik öğrencilerin çocuk sevme düzeyleri ile duygusal emek davranışları, uygulama performansları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapıldı. Araştırma tanımlayıcı tipte, ilişkisel tarama modeli olarak yapıldı. Örneklemi pediatri dersi alan hemşirelik bölümü öğrencileri (n=127) oluşturdu. Veriler; Bireysel Tanıtım Formu, Çocuk Sevme Ölçeği ve Duygusal Emek Davranış Ölçeği ile toplandı. Araştırmada öğrenci-egitici etkileşimini önlemek amacı ile veriler bir anketör tarafından toplanarak bilgisayar ortamına aktarıldı. Çalışma grubu yaş ortalaması 21,50±1,23 olup, %84,7'sinin hemşirelik mesleğini sevdiği, %91,1'inin çocuk oyunlarını bildiği, %59,7'sinin çocuk kitapları okuduğu %38,7'sinin çalışma hayatında çocuk servisinde çalışmayı istediği tespit edildi. Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği puan ortalaması 80,27±13,40, Duygusal Emek Davranış Ölçeği puan ortalaması 2,98±0,44'dır. Çocuk Sevme Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde cinsiyetin, lise tipinin, çocuk kitapları okumak, çocuk servisinde çalışmak isteme durumunun etkili olduğu belirlendi. Öğrencilerin klinik uygulama puanlarıyla; Çocuk Sevme Ölçeği puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde, 'Samimi davranış' alt boyut puanı ile arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptandı. Çalışmada öğrenci hemşirelerin çocukları sevme durumunun yüksek olduğu sonucuna varıldı. Çocuk sevme düzeyinin klinik uygulama puanı ve duygusal emek davranışını etkilediği saptandı. Öğrenci hemşirelerinin çocuk sevme düzeyine katkı sağlayacak faaliyetler ile pediatri klinik performansları güçlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Pediatri, Öğrenci hemşire, Duygusal, Klinik Uygulama

ABSTRACT

The study was planned to determine the relationship between the liking of children level of pediatric nurses students and their emotional labor behaviors, their clinic performance. The research was planned as a descriptive, relational scanning model. The nursing department students (n=127) taking pediatrics course constituted the sample. Data was collected using The Individual Information Form, Barnett Liking of Children Scale and Emotional Labor Behavior Scale. The study in order to prevent student-educator interaction, the data were collected by an interviewer. The average age was 21.50±1.23, it was determined that 84.7% liked the profession, 91.1% knew children's games, 59.7% read children's books, 38.7% wanted to work in the pediatric clinic their life. Barnett Liking of Children Scale mean score is 80.27±13.40, Emotional Labor Behavior Scale mean score is 2.98±0.44. When the mean scores of the Liking of Children Scale were examined, it was determined that gender, type of high school wanting to read children's books and work in the pediatric clinic were effective. It was determined that there is a moderate positive correlation between the clinical practice scores of the students the Liking of Children Scale scores, and a high level of positive correlation with the 'Genuine Acting' sub-dimension scores. It was concluded that student nurses have a high liking for children. It was determined that the level of child liking affected the clinical practice score and emotional labor behavior. The pediatric clinical performances of nurse students can be strengthened by activities that will contribute to the level of liking of children.

Keywords: Pediatric, Nursing students, Emotional, Clinic Activities

¹Doç. Dr., Fadime ÜSTÜNER TOP, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, fadikom@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7341-5704

GİRİŞ

Hemşirelik eğitimi, hemşirelik öğrencilerine karmaşık sağlık sorunları olan hastalara uygun klinik deneyimlerle en iyi kalitede bakım sunmaları için gerekli olan beceriler geliştirmeyi sağlamaktadır.¹ Bu eğitim teorik ve klinik uygulamayı içeren iki ana unsurdan oluşmaktadır. Klinik deneyim, hemşirelik öğrencilerini güvenli ve kaliteli bakım sağlamak için gerekli becerilerle hazırlayan, hemşirelik eğitiminde lisans öğreniminin temel bir unsuru olarak kabul edilir.²

Klinik uygulama alanı hemşirelik öğrencileri için önemli bir öğrenme ortamı olup, geleneksel sınıf ortamlarının aksine, klinik eğitim karmaşık bir sosyal alanda gerçekleşmektedir. Hemşire öğrencilerinin klinik yeterlilikleri ve profesyonel kimlikleri bu ortamda oluşmaktadır. Diğer taraftan klinik ortamdaki birçok faktör etkin eğitimin sağlanmasında güçlük yaşanmasına neden olarak öğrenmeyi olumsuz etkileyebilmektedir.³ Literatürde öğrenci hemşirelerin teori ve pratik arasındaki boşluklar nedeniyle klinik uygulamada sıklıkla birçok zorlukla karşılaştığı ve sürecin yoğun stresli olabileceğini belirten sonuçlar bulunmaktadır. Tüm bunlar öğrencinin endişesini artırırken vereceği bakımın kalitesine de olumsuz etki etmektedir. Özellikle pediatri uygulama alanı çalışma grubunun gelişimsel ihtiyaçlarındaki değişimlerle ve birden fazla aile üyesi ile çalışmanın zorlukları ile ilgili karmaşıklıklar nedeniyle hemşirelik öğrencilerin eğitimleri süresince en fazla stres ve endişe yaşadıkları kliniklerdir.^{4,5} Pediatri kliniğinde çalışan öğrenciler bir yandan umut, sevgi, güvenlik ve mutluluk gibi olumlu duygular diğer yandan da öfke, korku, endişe, stres, güçsüzlük gibi olumsuz duygular hissedebilmektedir.⁶ Klinik eğitim sırasında olumlu duyguların yaşanması öğrencileri motivasyon ve öğrenme becerilerini arttırırken⁷, olumsuz duygular yaşanması öğrenme ve bakım verme motivasyonunu azaltmaktadır.⁸ Pediatri hemşiresi olmak, çocukları sevmekle başlamaktadır.⁹ Pediatri kliniklerinde çalışan öğrenciler çocuklara

sevgi duyarsa, bu durum öğrencilerde olumlu duygulara yol açabilir. Aksi bir durumda eğitim için motive edici bir ortamın yaratılmasını ve pediatri kliniklerindeki eğitimden beklenen sonuçların elde edilmesini engelleyebilmektedir.

Hemşirelik mesleğinin ana görevi olan bakımla ilgili uygulamaların her biri belirli bir duygusal emek gerektirir. Duygusal emek davranışı; bireyin kendisinin ve çevresinin duygularını stratejik olarak düzenlemesi olarak ifade edilmekte ve derinlemesine davranış, yüzeysel davranış, samimi davranış alt boyutlarını içermektedir.¹⁰ Hemşireler işleriyle ilgili güçlü duygular yaşarlar ve bu duygular klinik uygulamalarını şekillendirmektedir. Hemşirelikte duygusal emek davranışları kendilerinin ve bakım verilen bireylerin duygularını nasıl yönettikleri ile anlaşılmaktadır. Süreçte duygusal uyumsuzluk, hemşirelerde strese ve tükenmişliğe yol açan başka bir faktördür. Hemşirelik uygulamalarında duygusal emek davranışlarını açığa çıkarmak hemşirelerin duygusal baskı ve stresle baş edebilmesine fırsat sağlamaktadır. Hemşirelerin duygusal emek türü yetenek ve klinik yeterlilikleri ile ilgilidir ve duygusal emek davranışlarının olumlu noktaya getirilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir.¹¹ Bu doğrultuda, hem eğitimler hem uygulamalar esnasında hemşirelerin duygusal gereksinimlerinin ihmal edilmemesi, duygusal gereksinimlerine değer verilmesi oldukça önemlidir.^{12,13}

Öğrencilerin pediatri kliniği uygulamasına ilişkin deneyimledikleri karmaşık güçlükler onların hem klinik uygulama kalitesini hem de klinik uygulama başarısına açık bir tehdit olarak algılanmaktadır. Öğrencinin istedik teorik bilgi, klinik beceri, mesleki değer ve profesyonel kimliği kazanması öncelikle hemşirelik eğitimi süresince stres olarak algıladığı deneyimlerinin anlaşılması ile sağlanabilir.¹⁴ Literatürde pediatri hemşireleri ve öğrenci hemşirelerin çocuk sevme düzeyleri ve ilişkili faktörlerin bakım kalitesini etkilediği görülmektedir.^{6,8,9} Ancak hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevme

durumlarını, duygusal emek davranışları, uygulama performansı ilişkisi ve ilişkili faktörleri inceleyen çalışma bulunmamaktadır. Bu alana ilişkin eksiklikler öğrencilerin etkin öğrenme durumlarını ve çocuklara sunulan bakımının kalitesini etkileyecek bir faktördür. Araştırma ile hem eğitimcilere rehber olarak hemşirelik öğrencilerinin klinik öğrenme başarısını hem de pediatri kliniğinde sunulan bakım kalitesini arttırmak amaçlandı.

Araştırma, pediatri dersi alan hemşirelik öğrencilerin duygusal emek davranışları, çocuk sevme düzeyleri, uygulama performansları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapıldı. Araştırmanın pediatri dersi alan hemşirelik öğrencilerin duygusal emek davranışları, çocuk sevme düzeyleri ve uygulama performansları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ile uygulama performansını artıracak eğitim ve girişimlerin geliştirilmesinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Tasarımı ve Örneklemi

Araştırma tanımlayıcı tipte, ilişkisel tarama modeli olarak yapıldı. Araştırma; Karadeniz bölgesinde bulunan bir il merkezinde devlet üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde yürütüldü. Araştırmanın evrenini Sağlık Bilimleri Fakültesinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında pediatri dersi alan hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturdu. Evrene ulaşılabilirlik dikkate alınarak örneklem seçimine gidilmedi, çalışmanın yapıldığı kurumda, veri toplama tarihlerinde araştırmaya alınma ölçütlerini taşıyan öğrencilerin tamamı (n=127) çalışmaya dâhil edildi. Pediatri dersi alıyor olmak, çalışmaya katılmaya gönüllü olmak araştırmaya alınma ölçütleridir. Verileri eksik olan 2 öğrenci ile katılmayı kabul etmeyen 1 öğrenci örnekleme dâhil edilmedi ve örneklemin %97,6'sına ulaşarak çalışma 124 öğrenci ile tamamlandı.

Araştırmada Kullanılan Araç ve Gereçler

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak; Bireysel Tanıtım Formu, Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği ve Duygusal Emek Ölçeği (DEDÖ) kullanıldı.

Bireysel Tanıtım Formu: Bu form literatürden yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlandı.^{8,9,12} Formda; öğrencilere ait sosyodemografik bilgiler (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipi, yaşadığı yer), mesleğe ilişkin bilgiler ve çocuk oyunlarını

bilme, çocuk kitapları okuma şeklinde 20 soru yer almaktadır.

Duygusal Emek Davranış Ölçeği (DEDÖ): Ölçek Grandey (1999) ve Bratheridge ve Lee'nin (1998) geliştirdiği ölçeğin formları Türkçeye uyarlanan geçerlilik, güvenilirliği bulunmaktadır. Duygusal Emek Davranış Ölçeği Değirmenci Öz (2016) tarafından geçerliliği ve güvenilirliği yapıldı ve 3 alt boyutta toplandı. Yüzeysel Davranış Alt Boyutu (6 madde), Derinlemesine Davranış Alt Boyutu (13 madde), Samimi Davranış Alt Boyutu (5 madde). Ölçekte olumsuz madde (ters puanlama) bulunmamaktadır. Ölçek puan değerlendirilmesi, her bir alt boyuta ait alınan puanın toplanması, sonrasında bu puanın o alt boyuttaki madde sayısına bölünmesi elde edilen aritmetik ortalama ile ifade edilmektedir. Ölçeği oluşturan ifadelerin değerlendirilmesi "1- kesinlikle katılmıyorum" ve "5- tamamen katılıyorum" olarak tanımlanmaktadır. Ölçek ve alt boyutlarına ilişkin ortalama puanın "1"e yaklaşması duygusal emek davranışının düşük olduğunu, ortalama puanın "5"e yaklaşması ise duygusal emek davranışının yüksek olduğunu ifade etmektedir.¹⁵ Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,797, Yüzeysel Davranış alt boyutu Cronbach's Alpha değeri 0,808, Derinlemesine Davranış alt boyutu Cronbach's Alpha değeri 0,772 ve Samimi Davranış alt boyutu Cronbach's Alpha değeri 0,791 olarak bulundu.

Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği: Ölçek Barnett ve Sinsini (1990) tarafından

geliştirildi. Bireylerin çocukları sevme durumunu değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Duyan ve Gelbal tarafından yapıldı. Ölçekte toplam on dört madde yer almaktadır. Ölçeğin maddelerinde belirtilen ifadeler, bireyler “Hiç katılmıyorum” yanıtından, “Tamamen katılıyorum” arasında değişen yedi derecede puan vermektedir. Ölçekte ters kodlanan 4 adet olumsuz madde (3, 6, 10, 13) bulunmaktadır. Ölçekten toplamda elde edilen puanlar 14-98 arasındadır. Ölçekten alınan puanın düşük olması çocukları sevme düzeyinin düşük olduğunu, alınan puanın yüksek olması ise çocukları sevme düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Barnett’s Çocuk Sevme Ölçeği Cronbach’s Alpha değeri 0,92 olarak belirlendi.¹⁶ Bu çalışmada ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0,932’dir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya alınma ölçütlerini taşıyan öğrencilere çalışma hakkında bilgilendirme yapıp onam alındıktan sonra veri toplama aşaması başladı. Araştırmada öğrenci-egitici etkileşimi önlemek amacı ile veriler bir anketör tarafından toplanarak bilgisayar ortamına aktarıldı. Veri toplama formlarda isim belirtilmedi ve formlar toplu olarak değerlendirildi. Dönem sonunda bireysel tanıtım formuna ders uygulama performansı eklenmesi gerektiği için anketlere öğrencilerle eşleştirilmiş numaralar verildi. Anketör tarafından sınıf ortamında, yüz yüze görüşme yöntemi ile “Bireysel Tanıtım Formu”, “Duygusal Emek Ölçeği (DEDÖ)” ve “Çocuk Sevme Ölçeği” kullanılarak veriler toplandı. Anketör tarafından dönem sonunda bireysel tanıtım formuna ders uygulama performansı eklendi. Anket formu yaklaşık 15-20 dakikada dolduruldu.

Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı Değişkenler: Katılımcıların duygusal emek davranışları, çocuk sevme düzeyleri ve uygulama performansları bu araştırmanın bağımlı değişkenleridir.

Bağımsız Değişkenler: Katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, medeni durum, çocuk olup olmama durumu, çocuk oyunlarını bilme, çocuk kitapları okuma vb. ilişkin özellikleri bu araştırmanın bağımsız değişkenleridir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Toplanan verilerin hata kontrolleri yapıp, analizler için SPSS 21,0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programından faydalanıldı. Verilerin analizinde sayı ve yüzdelik hesapları, aritmetik ortalama gibi tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri kullanıldı. Verilerin normallik durumunun belirlenmesi için Kolmogorov-Smirnov dağılım testi uygulandı. Gruplar arasında normal dağılım gösteren değişkenlerin karşılaştırılması için bağımsız gruplarda t testi, One-Way ANOVA; sayısal değişkenler arasındaki ilişki için ise pearson korelasyon analizi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ alındı.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yürütülmesi için Etik Kurul onayı Giresun Üniversitesi Etik Komite Kurulu’ndan (2020/6 sayılı) alındı. Araştırma için kurum izni, alındıktan sonra Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi alan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilip gönüllülük ilkesi doğrultusunda sözel onamları alındı. Veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeklerin kullanımına ilişkin gerekli izin bilgisi elektronik posta yoluyla alındı. Helsinki deklarasyonu ilkeleri kapsamında katılımcılar araştırmanın amacı, yöntemi hakkında yazılı olarak bilgilendirildi.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın, verilerin toplandığı okul ve öğrenciler ile yapılması bir sınırlılıktır. Bu yüzden, araştırmadan elde edilen sonuçlar, bu araştırma grubundaki hemşirelik bölümü öğrencilerine genellenebilir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğrencilerin yaş ortalamaları $21,50 \pm 1,23$ yıl (min: 20, max:26) olup, %70,2'si kadındır. Katılımcıların %87,9'unun düz lise mezunu olduğu, %95,2'sinin kardeşinin olduğu, %79,8'inin çekirdek ailede yaşadığı, %50'sinin il merkezinde yaşadığı, %78,2'sinin orta düzeyde gelire sahip olduğu ve % 67,7'sinin akademik başarılarını 'orta seviyede' olarak değerlendirdikleri belirlendi. Öğrencilerin %84,7'sinin

hemşirelik mesleğini sevdiği, %60,5'inin mesleği kendi isteği ile seçtiği, %54,8'inin bugün seçme şansı olsaydı yine hemşirelik mesleğini seçeceği saptandı. Öğrencilerin %91,1'inin çocuk oyunlarını bildiği, %59,7'sinin çocuk kitapları okuduğu %38,7'sinin çalışma hayatında çocuk servisinde çalışmayı istediği tespit edildi (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin demografik özelliklerinin dağılımı (N=124)

Tanıtcı Bilgiler	n	%
Uygulama performansı (Ort.± SS)	74,17±9,84 (min: 50, max:92)	
Cinsiyet		
Kız	87	70,2
Erkek	37	29,8
Mezun olunan lise		
Düz lise	109	87,9
Sağlık meslek lisesi	15	12,1
Kardeş durumu		
Evet	118	95,2
Hayır	6	4,8
Aile tipi		
Çekirdek	99	79,8
Geniş	25	4,8
Yaşanılan yer		
İl	62	50
İlçe	44	35,5
Köy	18	14,5
Ekonomik durum		
İyi	23	18,5
Orta	97	78,2
Kötü	4	3,2
Hemşireliği sevme durumu		
Evet	105	84,7
Hayır	19	15,3
Hemşireliği isteyerek seçme durumu		
Evet	75	60,5
Hayır	49	39,5
Bugün seçme şansı olsa yine hemşireliği seçme durumu		
Evet	68	54,8
Hayır	56	45,2
Çocuk oyunlarını bilme durumu		
Evet	113	91,1
Hayır	11	8,9
Çocuk kitapları okuma durumu		
Evet	74	59,7
Hayır	50	40,3
Meslek hayatında çocuk servisinde çalışma durumu		
Evet	48	38,7
Hayır	76	61,3
Akademik başarı değerlendirme		
İyi	34	27,4
Orta	84	67,7
Kötü	6	4,8

n: Sayı, %: Yüzde

Çalışmamızda öğrencilerin Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği puan ortalamasının $80,27 \pm 13,40$ (min:43; max.98) olduğu saptandı (Tablo 2). Pediatrik klinik uygulama döneminin sonunda öğrencilerden çocuğun ve ailesinin bakım ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli becerileri öğrenmeleri beklenir. Klinik alanda olumlu duygular yaşamak

öğrencinin klinik eğitim sürecinde öğrenme başarısını ve istekliliğini artırırken, olumsuz duygular ise klinik eğitim sürecinde öğrenme başarısını ve istekliliğini azaltmaktadır.^{7,8} Pediatrik klinik uygulama döneminde öğrenci hemşirelerin olumlu duygular yaşayıp yaşamadığını etkileyen faktörlerden biri de çocukları sevmektir.

Tablo 2. Öğrencilerin Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği ve Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği puan ortalamaları

Ölçek	n	Ort.± SS	Min-Mak
Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği	124	80,27±13,40	43-98
Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği	124	2,98±0,44	1,88-4,17
Derinlemesine Davranış	124	2,88±0,55	1,69-4,38
Yüzeysel Davranış	124	2,93±0,57	1,50-4,83
Samimi Davranış	124	3,61±0,86	1,67-5,00

n: Sayı, Ort.± SS: Ortalama standart sapma, Min-Mak: minimum maksimum

Çalışmada öğrenci hemşirelerin çocuk sevme ölçeği ortalama puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Barnett Çocukları Sevme Ölçeğinden alınabilecek puanlar 14 ile 98 arasındadır ve yüksek puanlar insanların çocukları daha çok sevdiği anlamına gelmektedir.¹⁶ Literatürde birçok çalışmada pediatri alanında çalışan öğrenci hemşirelerin ve pediatri hemşirelerin çocuk sevme ölçeği puan ortalamalarının $82,07$ ile $87,11$ arasında değişmekte olduğu görülmektedir.^{8,17,18-21} Çocuk hemşirelerinin çocukların ihtiyaçları olan bakım kalitesi için gelişimsel özelliklerini anlayabilmeleri, onlara gerekli sevgi ve ilgiyi göstermeleri son derece önemlidir.

Öğrencilerin Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği puan ortalaması $2,98 \pm 0,44$ (min:1.88; max.4.17), 'Derinlemesine Davranış' alt boyut puan ortalamasının $2,88 \pm 0,55$ (min:1.69; max.4.38), Yüzeysel Davranış alt boyut puan ortalamasının $2,93 \pm 0,57$ (min:1.50; max.4.83), Samimi Davranış alt boyut puan ortalamasının $3,61 \pm 0,86$ (min:1.67; max.5.0) olduğu belirlendi (Tablo 2).

Öğrenci hemşirelerin duygusal emek davranışı ölçeği puanının ortalama düzeylerde olduğu, en yüksek ortalama puanının samimi davranış alt boyutunda, en

düşük ortalama puanın derinlemesine davranış alt boyutunda olduğu saptandı (Tablo 2). Yıldız'ın hemşire grupla çalışmasında, duygusal emek davranışı ölçek genel puan ortalaması ($3,94 \pm 0,58$) çalışmamızdan yüksek olup, yüzeysel davranış alt boyut puan ortalamasının, derin ve samimi davranış alt boyut puan ortalamasından anlamlı olarak daha düşük olduğu belirlendi. Hemşirelerin duygusal emek davranışının orta düzeyin üstünde olduğu, duygusal emek davranışının derinlemesine ve samimi davranış alt boyutlarında daha fazla gösterildiği saptandı.¹³ Koçak ve arkadaşlarının öğrenci hemşirelerle, Değirmenci'nin hemşirelerle çalışmasında katılımcıların duygusal emek davranışı alt boyutuna ilişkin en sık derinlemesine davranış, en az bastırma davranışı sergiledikleri belirlendi.^{15,22} Duygusal emek davranışının samimiyet alt boyut puan ortalaması kadınlarda, çocuk kitabı okuyan, mezuniyet sonrası çocuk servisinde çalışmak isteyen öğrencilerde yüksekti. Yüzeysel davranış alt boyut puan ortalaması ise erkeklerde ve mezuniyet sonrası çocuk servisinde çalışmak istemeyenlerde yüksek bulundu. Literatürde duygusal emek davranışı inceleyen çalışma sonuçlarına göre; kadınların erkeklere göre daha samimi duygusal emek davranışı

sergilediği^{23,24}, erkek hemşirelerin yüzeysel emek davranışını kadın hemşirelere göre daha fazla sergilediği²⁴ görülmektedir. Hemşirelerin uygun durum ve uygun düzeyde duygusal emek davranışı gösterebilmelerini sağlamak amacı ile duygusal emek kavramına yönelik farkındalığın oluşturulması önemlidir.

Tablo 3'te öğrencilerin bazı tanımlayıcı özelliklerine göre Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği ve Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları yer almaktadır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Barnett's Çocuk Sevme ve Duygusal Emek Davranışı Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde, erkek öğrencilerin derinlemesine davranış (p<0,00), yüzeysel davranış (p=0,001) ve ölçek toplam puanlarının (p=0,001) anlamlı olarak daha yüksek olduğu; kadın öğrencilerin ise samimi davranış (p<0,000) ve Çocuk Sevme Ölçeği puanlarının (p<0,00) anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptandı. Sağlık meslek lisesi mezunu (p=0,031) ve çocuk kitapları okuyan öğrencilerin (p=0,015) Çocuk Sevme Ölçeği puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu bulundu. Çocuk kitapları okuyan öğrencilerin Çocuk Sevme Ölçeği (p=0,018) ve samimi davranış puanlarının (p=0,004); mezuniyet sonrası çocuk servisinde çalışmak isteyen öğrencilerin Çocuk Sevme Ölçeği (p<0,000), yüzeysel davranış (p=0,044) ve samimi davranış (p=0,001) puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu bulundu. Tabloda belirtilmemekle birlikte öğrencilerin kardeş sayısı, aile yapısı, yaşadığı yer, gelir düzeyi, akademik başarı durumu ve hemşirelik mesleğini sevme durumları ile Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği ve Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği puanları arasında ilişki saptanmadı (p>0,005) (Tablo 3).

Çalışmada öğrenci hemşirelerin çocuk sevme ölçeği ortalama puanlarının kadınlarda, sağlık meslek lisesi mezunu olanlarda, çocuk kitapları okuyan ve mezuniyet sonrası çocuk servisinde çalışmak isteyenlerde yüksek görülmektedir. Bunların çocuk sevmeyi etkilen faktörler olduğu

saptandı. Çalışma sonucunu destekler nitelikte Baran ve Yılmaz'ın, Kostak'ın çalışmalarında erkek öğrencilerinin çocuk sevme ölçeği puan ortalamasının kadın öğrencilerinin çocuk sevme ölçeği puan ortalamasına göre daha düşük olduğu belirlendi.^{18,20} Bektaş ve arkadaşları (2015) ise çalışmasında cinsiyet faktörünün öğrencilerin çocuk sevme ölçeği puan ortalamasında etkili olmadığı saptandı. Al Ma'aitah ve Gharaibeh (2000) tarafından Ürdün'de erkek hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin mezuniyet sonrası çocuklarla çalışma konusundaki görüşleri incelendi. Bu çalışmada öğrencilerin erkeklerden ziyade kadınların pediatri hizmetlerinde çalışmasının daha uygun olduğunu düşündükleri ve bu yanlış anlamın altında yatan en önemli nedenin öğrencilerin sosyokültürel bakış açıları olduğu belirtildi.²⁵ Türk kültüründe çocuk yetiştirmenin kadının sorumluluğu olması ve çocuk yetiştirme rollerinin genellikle kadınlarla ilişkilendirilmesi nedeniyle erkek öğrencilerin daha düşük puanlara sahip olduğu düşünülmektedir. Hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda çocuk servisinde çalışma isteği ile çocukları sevme arasında anlamlı bir ilişki bulundu.^{18-20,26} Yine benzer bir çalışmada Happell; çocuklarla çalışmak isteyen öğrenci hemşirelerin %85'inin çocukları sevdiği ve çocuklarla çalışmanın en popüler seçenekleri olduğunu buldu. Aynı çalışmada öğrencilik sürecinde çocuklarla çalışmayı seven öğrencilerin mezuniyet sonrası dönemde pediatri kliniklerinde çalışmayı istedikleri saptandı.⁹ Kariyer seçiminde çocuklardan hoşlanmanın en hayati değişken olduğunu ve çocuklarla zaman geçirmeyi seven öğrencilerin gelecekteki kariyerlerinde çocuklarla çalışacaklarını gösteren sonuçlar çeşitli araştırmalarla doğrulanmaktadır.^{9,16} Son zamanlarda pediatri hemşiresi olmayı planlayan öğrenci hemşirelerin sayısında ümit verici bir artış bildirilmektedir.

Literatürde çocuklarla oyun oynadığını/ çocuk oyunlarını bildiğini ifade eden^{17-19,26,27}, çocuklarla ilgili haberleri takip eden/izleyen^{17,27}, çocuk kitapları okuyan^{26,27},

çocuk çizgi filmleri izleyen²⁶ öğrencilerin çocuk sevmeye düzeyleri yüksek bulundu. Çocuk kitapları okuyan, çocuk oyunlarını bilen öğrenci hemşirelerin bir çocuğun dünyasını anlama ve keşfetme olasılıklarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Diğer bir deyişle, çocukla ilgili faaliyetler içinde

olan öğrenci hemşireler çocuklarla daha kolay empati kurabilir ve tepkilerini tahmin edebilir. Öğrenci hemşirelerine ve pediatri hemşirelerine çocuk oyunları tanıtılarak, çocuklarla oynamaya ve çocuk kitapları okumaya teşvik edilerek çocukları sevmeye seviyeleri artırılabilir.

Tablo 3. Öğrencilerin bazı tanımlayıcı özelliklerine göre Barnett's Çocuk Sevmeye Ölçeği ve Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği puan ortalamaları (N=124)

Özellik	Barnett's Çocuk Sevmeye Ölçeği	Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği			
		Derinlemesine Davranış	Yüzeysel Davranış	Samimi Davranış	Ölçek Toplam
	Ort.± SS	Ort.± SS	Ort.± SS	Ort.± SS	Ort.± SS
Cinsiyet					
Kız	83,95±11,31	2,78±0,55	2,80±0,52	3,79±0,76	2,91±0,44
Erkek	71,62±14,07	3,12±0,46	3,23±0,57	3,19±0,94	3,14±0,41
	p=0,001	p=0,001	p<0,000	p<0,000	p=0,009
Mezun olunan lise					
Düz lise	79,58±13,85	2,87±0,54	2,94±0,58	3,57±0,87	2,96±0,45
Sağlık Meslek lisesi	85,26±8,18	2,97±0,57	2,84±0,52	3,93±0,65	3,06±0,41
	p=0,031	p=0,502	p=0,522	p=0,131	p=0,445
Çocuk oyunlarını bilme durumu					
Evet	81,18±12,91	2,86±0,55	2,92±0,54	3,66±0,83	2,97±0,44
Hayır	70,90±15,31	3,11±0,48	3,03±0,82	3,21±1,07	3,09±0,46
	p=0,015	p=0,148	p=0,564	p=0,101	p=0,394
Çocuk kitaplarını okuma durumu					
Evet	82,71±11,72	2,88±0,55	2,90±0,59	3,79±0,78	2,99±0,45
Hayır	76,66±14,96	2,89±0,54	2,97±0,54	3,35±0,90	2,96±0,44
	p=0,018	p=0,964	p=0,535	p=0,004	p=0,703
Mezuniyet sonrası çocuk servisinde çalışmayı isteme durumu					
Evet	85,18±9,89	2,81±0,59	2,81±0,45	3,93±0,81	2,94±0,45
Hayır	77,17±14,42	2,93±0,51	3,01±0,63	3,42±0,83	00±0,44
	p<0,000	p=0,207	p=0,044	p=0,001	p=0,489

Ort.± SS: Ortalama standart sapma

Öğrencilerin klinik uygulama puanlarıyla; Barnett's Çocuk Sevmeye Ölçeği puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde, 'Yüzeysel davranış' alt boyutu puanları ile arasında negatif yönde zayıf düzeyde ve 'Samimi davranış' alt boyut puanları ile arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptandı (p<0,001). Öğrencilerin yaşları ile 'Samimi davranış' alt boyut puanları arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi (p=0,03). Öğrencilerin Barnett's Çocuk Sevmeye Ölçeği puanlarıyla 'Yüzeysel davranış' alt boyut puanları arasında negatif yönde zayıf düzeyde, 'Samimi davranış' alt boyut puanları arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ve bu ilişkilerin ileri derecede anlamlı olduğu belirlendi (p<0,00) (Tablo 4).

Öğrencilerin çocuk sevmeye ölçeği puanları ile klinik uygulama puanlarının pozitif yönde ilişkili olduğu belirlendi. Çocuk alanında çalışan hemşirelerin en temel özelliklerinden biri çocukları sevmesidir.^{9,17} Hemşirelerin çocuk sevmeye durumları, çocuklarla daha sağlıklı ve kaliteli iletişim kurması, güvenli ve özenli davranmalarını etkileyen, çocuk bakım kalitesi için oldukça önemli bir unsurdur.¹⁸ Çalışmada öğrenci hemşirelerin çocuk sevmeye durumları klinik uygulama sürecinde öğrenme başarılarını artırmaktadır. Klinik uygulama puanı yükseldikçe samimi duygusal emek davranışının arttığı görülmektedir. Benzer şekilde literatürde duygusal emek davranış düzeyi ile çalışma performans durumu istatistiksel olarak birbirini etkileyen faktörler olarak belirlendi.^{28,29} Çocuk sevmeye ölçeği puanları

artıkça yüzeysel emek davranışının azaldığı, çocuk sevme ile samimi duygusal emek davranışı arasında yüksek düzeyde pozitif ilişki saptandı. Pediatri klinik uygulama başarısını arttırmak için öğrenci hemşirelerin

çocuk sevme düzeyini etkileyebilecek faktörlere müdahale etmenin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencileri bazı tanımlayıcı özellikleri, Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği ve Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği puanları ve arasındaki ilişki

Değişken		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1) Uygulama performansı		1						
(2) Yaş	r	-0,14	1					
	p	0,11						
(3) Barnett's Çocuk Sevme Ölçeği	r	0,63	-0,45	1				
	p	0,00	0,61					
(4) Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeği	r	0,36	-0,07	-0,01	1			
	p	0,68	0,44	0,89				
(5) Derinlemesine davranış	r	-0,10	0,02	-0,07	0,91	1		
	p	0,26	0,79	0,43	0,00			
(6) Yüzeysel davranış	r	-0,28	-0,04	-0,34	0,73	0,54	1	
	p	0,00	0,62	0,00	0,00	0,00		
(7) Samimi davranış	r	0,71	-0,18	0,63	0,27	0,03	-0,06	1
	p	0,00	0,03	0,00	0,00	0,66	0,49	

r: Pearson korelasyon katsayısı

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonuçları ışığında, çalışmaya katılan öğrenci hemşirelerin çocukları sevme düzeyinin yüksek olduğu sonucuna varıldı. Çocuk sevme durumu cinsiyet, mezun olunan lise, çocuk oyunlarını bilme, çocuk kitaplarını okuma ve gelecekte çocuk hemşiresi olmayı planlama gibi bir dizi değişkenden etkilendi. Çocuk sevme düzeyinin klinik uygulama puanı ve duygusal emek davranışını etkilediği saptandı.

Hemşirelik mesleğinde özellikle lisans eğitimi süresince öğrencilerin çocuk sevme durumlarına olumlu katkı sağlayacak eğitim etkinliklerine yer verilmesi, duygusal emek

davranışları, duyguların yönetimi konusunda farkındalık eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir. Ayrıca öğrenci hemşirelerin çocuk sevme durumunu hangi faktörlerin etkilediğini değerlendiren farklı, geniş çapta ve daha fazla araştırmaya gereksinim olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak pediatri hemşireliğini kariyer tercihi olarak seçmeyi planlayan hemşirelik öğrencilerine profesyonel rehberlik sağlamak, çocukları sevme durumları ve ilgili değişkenleri ciddiye almak son derece önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Fisher, D. and King, L. (2013). "An Integrative Literature Review on Preparing Nursing Students through Simulation to Recognize and Respond to The Deteriorating Patient". *Journal of Advanced Nursing*, 69 (11), 2375-2388.
2. Dobrowolska, B, McGonagle, I, Jackson, C, Kane, R, Cabrera, E, Cooney-Miner, Di Cara, V, Pajnkihar, M, Prlic, N. and Palese, A. (2015). "Clinical Practice Models in Nursing Education: Implication for Students' Mobility". *International Nursing Review*, 62 (1), 36-46.
3. Moghaddam, H.R, Aghamohammadi, V, Jafari, M, Absalan, M. and Nasiri, K. (2020). "Challenges Faced by Nursing Students to Work With Nursing Personnel: A Qualitative Study". *Adv Med Educ Pract*, 22 (11), 313-319.
4. Oermann, M.H. and Lukomski, A.P. (2007). "Experiences of Students in Pediatric Nursing Clinical Courses". *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 6 (2), 65-72.
5. Liang, H.F., Wu, K.M. and Wang, Y.H. (2020). "Nursing Students' First-Time Experiences in Pediatric Clinical Practice in Taiwan: A qualitative study". *Nurse Education Today*, August, 91.
6. Chen, J. (2010). "Morale and Role Strain of Undergraduate Nursing Students in A Pediatric Clinical Setting". *J Nurs Res*, 18 (2), 144-53.
7. Elçigil, A. and Yıldırım-Sarı, H. (2011). "Facilitating factors in Clinical Education in Nursing". *Dokuz Eylül University School of Nursing Electronic Journal*, 4 (2), 67-71.
8. Altay, N. ve Törüner, E.K. (2014). "Öğrenci Hemşirelerin Klinik Stres Yaşama Ve Çocuk Sevme Durumlarının Belirlenmesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 7, 166-70.
9. Happell, B.M. (2000). "Love is All You Need"? Student Nurses' Interest in Working with Children". *J Soc Pediatr Nurs*, 5, 167-73.
10. Mazhindu, D. (2009). "Ideal Nurses and Emotional Labour of Nursing". *Nurse Researche*, 16 (2), 91-94.
11. Gray, B. (2009). "The Emotional Labour of Nursing-Defining and Managing Emotions in Nursing Work". *Nurse Education Today*, 29, (2), 168-75.
12. Değirmenci, S.Ö. ve Baykal, Ü. (2017). "Hemşirelerin Duygusal Emek Davranışı". *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3 (4), 143-147.
13. Yıldız, A.T. (2019). "Hemşirelerin Duygusal Emek Davranışları Ve Duygusal Emeye İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
14. Edwards, D, Burnard, P, Bennett, K. and Hebden, U. (2010). "A Longitudinal Study of Stress and Selfesteem in Student Nurses". *Nurse Education Today*, 30, 78-84.
15. Değirmenci, S. (2016). "Hemşireler İçin Duygusal Emek Davranışı Ölçeğinin Geliştirilmesi". (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
16. Duyan, V. ve Gelbal, S. (2008). "Barnett Çocuk Sevme Ölçeğini Türkçeye Uyarlama Çalışması". *Eğitim ve Bilim*, 33 (148), 40-8.
17. Erdem, Y. ve Duyan, V. (2011). "A Determination of The Factors That Affect The Level of Pediatric Nurses' Liking of Children". *Turk J Med Sci*, 41 (2), 295-305.
18. Kostak, M.A. (2013). "Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Çocuk Sevme Durumları, Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Dersinin Çocuk Sevme Durumlarına Etkisi Ve Etkileyen Faktörler". *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 2 (2), 50-6.
19. Bektaş, M, Ayar, D, Bektaş, İ, Selekoğlu, Y, Kudubeş, A.A. ve Altan, S.S. (2015). "Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk Sevme Durumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi". *The Journal of Pediatric Research*, 2 (1), 37-41.
20. Baran, G. ve Yılmaz, G. (2019). "Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Dersinin Uygulamasına Çıkan Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk Sevme Durumları Ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi". *JAREN*, 5 (2), 91-6.
21. Çalışır, H, Karataş, P, Turan, T. ve Ergin, D. (2020). "Pediatrid Hemşirelerinde Çocuk Sevme İle Tükenmişlik, Eşduyumu Yorgunluğu, Mesleki Tatmin Arasındaki İlişki". *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*, 12 (1), 30-6.
22. Koçak, B.T, Türkkkan, N.Ü. ve Tuna, R. (2014). "Hemşirelik Öğrencilerinde Girişkenlik Düzeyi İle Duygusal Emek Davranışı Arasındaki İlişki". *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3 (1), 123-129.
23. Serin, S. (2014). *Duygusal Emegin Tükenmişlik Ve İş Tatminine Etkisi: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama. (Yüksek Lisans Tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*
24. Adeniji, O.G, Akanni, A.A. and Ekundayo, O.O. (2015). "Gender Difference in Emotional Labour among Nurses in Osun State", *Nigeria. Gender and Behaviour*, 13 (2), 6789-6794.
25. Al-Ma'aitah, R.M. and Gharaibeh, M.M. (2000). "Perception of Jordanian Male Nursing Students about Caring for Children in The Pediatric Units After Graduation". *Journal of Pediatric Nursing*, 15 (3), 198-203.
26. Güven, Ş.T., Kaya, A ve Dalgıç, A.İ. (2016). "Pediatric Nursing Students' Status of Liking of Children and Affecting Factors". *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 7 (4), 50-56.
27. Gelbal, S. ve Duyan, V. (2010). "İlköğretim Öğretmenlerinin Çocuk Sevme Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 127-137.
28. Çağlıyan, V, Fındık, M. ve Doğanalp, B. (2013). "A Consideration on Emotional Labour, Burnout Syndrome and Job Performance: The Case of Health Institutions". *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4 (10), 532.
29. Onay, M. (2011). "Çalışanın Sahip Olduğu Duygusal Zekasının Ve Duygusal Emeginin, Görev Performansı Ve Bağlamsal Performans Üzerindeki Etkisi". *Ege Akademik Bakış*, 11 (4), 587.